

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ: ФОРМА ЧИ СИСТЕМА? AUTOMATION OF ACCOUNTING: FORM OR SYSTEM?

У статті теоретично обґрунтовано застосування форм обліку та використання їх у автоматизованих системах. Доведено, що автоматизація бухгалтерського обліку істотно полегшує роботу працівників підприємства, задіяних при обробці документів. Зроблено висновок про те, що не існує такого поняття, як «автоматизована форма обліку», оскільки будь-яка система автоматизації облікових процесів забезпечує наявність реєстрів, які притаманні журнально-ордерній, меморіально-ордерній та іншим формам обліку.

Ключові слова: журнально-ордерна форма обліку, меморіально-ордерна форма обліку, автоматизована система обліку, бухгалтерський облік, облікові процеси.

В статье теоретически обосновано применение форм учета и использование их в автоматизированных системах. Доказано, что автоматизация бухгалтерского учета существенно облегчает работу сотрудников предприятия, задействованных при обработке документов. Сделан вывод о том, что не существует такого понятия,

как «автоматизированная форма учета», поскольку любая система автоматизации учетных процессов обеспечивает наличие регистров, которые присущи журнально-ордерной, мемориально-ордерной и другим формам учета.

Ключевые слова: журнально-ордерная форма учета, мемориально-ордерная форма учета, автоматизированная система учета, бухгалтерский учет, учетные процессы.

The paper theoretically grounded application forms for registration and use in automated systems. Proved that accounting automation greatly facilitates the work of employees involved in the processing of documents. It is concluded that there is no such thing as "automated form of accounting" because any system automating accounting processes ensure the availability of registers that are unique journal-order, memorial warrant and other forms of accounting.

Key words: journal-order form of accounting, a memorial-order form of accounting, automated system of accounting, bookkeeping, accounting processes.

УДК 631.162

Гаркуша С.А.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Сумський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Вибір форми обліку для підприємства – є визначальним фактором для його організації. Не менш важливою складовою також є застосування реєстрів обліку. З широким впровадженням електронно-обчислювальної техніки чітка класифікація систем обліку стала практично неможливою, тобто всі бухгалтерські програми дозволяють на практиці сформувати будь-який синтетичний або аналітичний реєстр із загальноприйнятих систем обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На проблеми поняття і ототожнення форм бухгалтерського обліку значну увагу звертають науковці та практики. Їм присвячено фахові дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, а саме: С.М. Лайчук [1], П.Л. Сук та Ахмад Мохаммад Аль-Іббіні Омран [2], С. Кузнецова [3], Л.Б. Ільченко [4], В. Муравський [5] та ін. Водночас зазначимо, що особливості автоматизованої системи (форми) обліку залишаються недостатньо опрацьованими та потребують подальшого вивчення.

Автор С.М. Лайчук вказує, що більшість наявних класифікацій облікових реєстрів базуються на зовнішніх їх ознаках, тобто розглядають реєстр як матеріальний носій облікової інформації. При паперових формах ведення бухгалтерського обліку реєстри обліку стали своєрідним стандартом подання інформації. Проте розвиток комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку дещо змінив роль реєстрів. Незалежно від форми бухгалтерського обліку, що застосовується на підприємстві, будь-яка форма бухгалтерського обліку повинна задовольняти вимоги управління підпри-

ємства, забезпечуючи відображення фактів господарського життя [1].

В свою чергу П.Л. Сук та Ахмад Мохаммад Аль-Іббіні Омран [2] зазначають на важливості журнально-ордерної форми: «...реєстри журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку можна широко використовувати на підприємствах. Вони вирішують завдання обліку в сучасних умовах, передбачають своєчасне складання і подання фінансової звітності, забезпечують одержання детальної інформації, яка необхідна для прийняття обґрунтованих управлінських рішень». У той же час автори [2] вказують: «в автоматизованій системі обліку для підготовки управлінської інформації доцільно застосовувати шаховий принцип записів, який достатньо апробований у паперових формах облікових реєстрів», що вказує на пристосування журнально-ордерної форми обліку до умов автоматизації.

С. Кузнецова [3] прямо вказує, що програмне забезпечення не є обліковим реєстром, а представлення форми бухгалтерського обліку виключно електронним обліковим реєстром ставить під сумнів загалом наявність форми бухгалтерського обліку, яка є за суттю системою реєстрів бухгалтерського обліку.

Л.Б. Ільченко також зазначає, що форми бухгалтерського обліку постійно удосконалюються, це зумовлено загальним розвитком народного господарства, ускладненням економічних відносин, зростанням обсягу інформації, що підлягає обліку, удосконаленням практики самого обліку, а також впровадженням високопродуктивної обчис-

лювальної техніки для механізації й автоматизації обчислювальних робіт. Прогресивною вважається така форма обліку, вказує автор, яка на основі впровадження обчислювальної техніки забезпечує своєчасне одержання якісної інформації, необхідної для управління, а також системи показників звітності – при мінімальних затратах праці і засобів на ведення обліку [4].

Деякі автори ототожнюють ведення обліку за допомогою комп'ютерних програм з формою обліку, наприклад В. Муравський вказує, що в умовах запровадження комп'ютерно-комунікаційної форми обліку зменшуються витрати коштів та часу на проведення оцінювальних робіт завдяки автоматизації діяльності облікових фахівців; оптимізуються та дистанціюються інформаційні потоки з використанням сучасних комунікаційних каналів; забезпечується достовірність оцінки активів та зобов'язань підприємства в умовах перманентних змін зовнішніх організаційних чинників діяльності суб'єктів господарювання [5].

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне узагальнення особливостей форм бухгалтерського обліку в умовах застосування комп'ютеризації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування форми обліку на підприємстві – це власна справа господарюючого суб'єкта. Хоча зміст самого поняття «форма обліку», з точки зору теорії, може бути різна. В класичному розумінні до систем обліку відносять журнально-ордерну, меморіально-ордерну або автоматизовану форму обліку. Але постає питання: а чи доцільно виділяти автоматизовану форму обліку? В деяких розуміннях вона виконує функції класичної систематизації облікових реєстрів.

Журнально-ордерна форма – найбільш прийнятна та поширена форма ведення бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві. Підтвердженням даного факту є те, що принцип роботи основних автоматизованих систем бухгалтерського обліку ґрунтується саме на такому вигляді, як журнально-ордерна форма. Вона є найбільш ідеальною сукупністю як систематичного та хронологічного, так й синтетичного та аналітичного обліків.

Відомо, що меморіально-ордерна форма бухгалтерського обліку наділена низкою суттєвих недоліків, але деякі підприємства успішно застосовують її в своїй роботі (зокрема бюджетної сфери). За аналогією з журнально-ордерною формою, при меморіально-ордерній системі всі записи оформляються також хронологічно, але не в єдиних журналах, а у вигляді спеціальних відомостей.

Напевно ніхто не стане сперечатися з твердженням, що бухгалтерський облік сьогодні став найбільш трудомістким та складним процесом обліку, і помилки, допущені бухгалтером, обхо-

дяться підприємству дуже дорого. Саме тому досить часто впроваджуються системи автоматизації бухгалтерського обліку – тільки таким чином можна звести до мінімуму людських фактор, уникнути прорахунків і пов'язаних з ними фінансових втрат. Перш за все, автоматизація бухгалтерського обліку істотно полегшує роботу працівників підприємства, задіяних при обробці документів. За рахунок використання цієї системи можна підвищити ефективність праці, отримати достовірну інформацію, що стосується будь-якого аспекту стану бухгалтерської звітності на підприємстві, скласти довгостроковий прогноз розвитку та ін.

Можливість точно, легко і швидко отримати всю необхідну інформацію – це далеко не єдина перевага, яку дають системи автоматизації обліку. Будучи однією з найбільш значущих ступенів у вдосконаленні роботи підприємства, автоматизація обліку включає в себе введення і подальшу обробку та підготовку первинних документів, виконання всіх необхідних облікових функцій, формування звітів, довідок (як в ручному, так і автоматичному режимі).

Автоматизація бухгалтерського обліку – важлива складова ведення бухгалтерського обліку для будь-якого підприємства, особливо це стосується великих. Завдяки автоматизації не тільки підвищується ефективність управління, а й зростає якість ведення бухгалтерського обліку. Використання програм для розрахунків гарантує скорочення кількості помилок.

Впровадивши систему автоматизації обліку, кожне підприємство може розраховувати на індивідуальний підхід, професійне і уважне ставлення. За її допомогою можна отримати ефективний інструмент для простого та прозорого бухгалтерського обліку, завдяки якому вітчизняна специфіка ведення бізнесу, що відрізняється непередбачуваністю і часто – різкими змінами напрямків, не доведитиме бухгалтера до нервового виснаження.

Керівникам підприємств досить часто необхідно приймати серйозні рішення в умовах недостатньої інформації та ризику. Це вимагає ведення суворого контролю основних показників фінансово-господарської діяльності, що відбиваються у величезній кількості облікових документів. Часом, щоб у всьому цьому розібратися необхідно багато часу, тому і використовується інформаційна система бухгалтерського обліку, яка дозволяє швидко систематизувати та обробляти інформацію.

Далекоглядний керівник повинен розуміти, що правильно оброблені і систематизовані дані – це певна гарантія ефективного управління підприємством. А ось відсутність в потрібних моменти достовірних даних може привести до того, що управлінські рішення виявляться або малоефективними, або навіть катастрофічними для підприємства. В результаті підприємство може навіть

виявитися на межі фінансової кризи, так як невірні рішення можуть стати причиною серйозних фінансових втрат.

Будь-яка програма для ведення бухгалтерського обліку буде зручною, так як забезпечує одночасну обробку даних, що відображають факт здійснення найрізноманітніших господарських операцій як за рахунками бухгалтерського обліку, так і в розрізі аналітичного, податкового, валютного та кількісного обліку. Користувач при цьому самостійно може регулювати процес обліку на основі методики, затвердженої облікової політики підприємства.

Автоматизація бухгалтерського обліку з використанням будь-якої програми дозволяє бухгалтерії вирішувати повний спектр завдань, що стоять перед нею. Для великих підприємств зручно те, що інформацію про здійснення деяких господарських операціях можуть вносити в базу даних програми суміжні підрозділи, співробітники яких ніякого відношення до бухгалтерії не мають. В цьому випадку на бухгалтерів покладається обов'язок з контролю правильності введення даних та регулювання налаштувань інформаційної бази програмного комплексу, що забезпечують точне відображення проведених господарських операцій на основі даних, що вводяться первинною документацією.

Отже, переваги автоматизації обліку очевидні, а вона в свою чергу:

- вплине на прийняття економічно обґрунтованих рішень на основі фактичних даних про діяльність підприємства, його плани, прогнози та показники;
- дасть відповідь на запитання про вид і обсяг ресурсів для досягнення цілей;
- дасть можливість прозорого управління підприємством в цілому та його конкретними підрозділами;
- зможе контролювати процес досягнення поставлених цілей та їх закріплення за відповідальними співробітниками;
- підвищить продуктивність та оборотність активів, а також зменшить дебіторську заборгованість.

При автоматизації бухгалтерської роботи, підприємство отримує ефективний інструмент, що дозволяє керівництву швидко отримувати всю необхідну інформацію та спрогнозувати його подальший розвиток, а також автоматизує процеси пов'язані з обігом капіталу та допоможе повністю виключити можливість фінансових втрат і податкових ризиків.

Грамотний головний бухгалтер – дуже важливий для підприємства людина. А грамотний головний бухгалтер з навичками роботи в спеціалізованих облікових системах – просто незамінний. А автоматизація обліку значно спрощує роботу будь-якого бухгалтера.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на наш погляд, не існує такого поняття, як «автоматизована форма обліку», оскільки будь-яка система автоматизації облікових процесів забезпечує наявність реєстрів, які притаманні журнально-ордерній, меморіально-ордерній та іншим формам обліку. Що в свою чергу, є просто дубляжем класичних систем бухгалтерського обліку.

Великий плюс автоматизованої системи можна зрозуміти вже з назви – «автоматизована». Суть в тому, що бухгалтерські реєстри вручну тут не ведуться. У програмі формуються первинні документи, встановлюються параметри обліку, налаштування, задається облікова політика. У будь-який момент, звернувшись до програми, ми можемо отримати передбачений програмою реєстр – журнал-ордер, картку рахунку, оборотну відомість за рахунком і в цілому за рахунками, провести аналіз рахунку й багато іншого.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лайчук С.М. Прогресивна форма ведення бухгалтерського обліку / С. М. Лайчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2014. – Вип. 2. – С. 80-89. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_2_9
2. Сук П.Л. Журнально-ордерна форма бухгалтерського обліку / П. Л. Сук, Ахмад Мохаммад Аль-Іббіні Омран // ScienceRise. – 2015. – № 9(1). – С. 47-50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_9%281%29_9
3. Кузнецова С. Форма бухгалтерського обліку та фінансовий менеджмент: трансформація інформаційних можливостей / С. Кузнецова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 6. – С. 16-22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2011_6_3
4. Ільченко Л.Б. Форми бухгалтерського обліку та їх застосування на підприємствах споживчої кооперації / Л. Б. Ільченко // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2013. – № 1. – С. 110-113. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_1_34
5. Муравський В. Оцінка в комп'ютерно-комунікаційній формі обліку / В. Муравський // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – Вип. 3. – С. 122-130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2016_3_14